

UHR-LÆRERUTDANNINGS INNSPILL TIL FAGLIG RÅD FOR LÆRERUTDANNING 2025

UHR-Lærerutdanning viser til invitasjon datert 9. mai 2025, og takker for muligheten til å gi innspill til Faglig råds arbeid med en felles rammeplan.

Bakgrunn

UHR-Lærerutdanning (UHR-LU) har drøftet temaet overordnet styring av lærerutdanning i flere år. UHR-LU-arbeidsutvalget har arrangert to seminarer for UHR-LU og de nasjonale fagorganene om overordnet styring (september 2023 og august 2024), og saken har vært diskutert på en rekke møter i UHR-Lærerutdanning (se blant annet UHR-LU sak 21/17, 22/09, 23/02, 23/04, 23/07, 23/13, 24/11, 24/15, 25/09). November 2023 sendte UHR-LU et grunnlagsnotat til Kunnskapsdepartementet (KD) om ønskede føringer for den videre utviklingen av rammeplanverket for lærerutdanningene [Innspill fra UHR-Lærerutdanning om videre utvikling av rammeplaner for lærerutdanningene](#). Oktober 2024 sendte UHR-LU et brev til KD der vi uttrykte støtte til ekspertgruppen om styring av lærerutdanningenes anbefaling om en felles rammeplan for ordinære lærerutdanninger [Vedrørende prosessen om overordnet styring av lærerutdanningene](#).

UHR-LU er positive til den politiske intensjonen om at innføringen av én felles rammeplan er en *styringsreform* som ikke skal pålegge institusjonene nye krav, men derimot åpne opp for mer overordnet styring og gi styrket handlingsrom og autonomi for lærerutdanningene i arbeidet med utformingen av gode studieprogram med høy kvalitet. Det er svært positivt at nasjonale myndigheter slik viser tillit til at lærerutdanningene selv, i samarbeid med profesjonsfeltet, kan utvikle og forvalte en sammensatt kunnskapsbase, et handlingsrom for skjønnsutøvelse og et ansvar knyttet til samfunnsmandatet. En felles rammeplan er et naturlig neste steg i en langsiktig utvikling av lærerutdanningene som vil styrke både utdanningenes kvalitet og yrkets status.

12. mai 2025 inviterte UHR-LU-arbeidsutvalget UHR-Lærerutdannings medlemmer og observatører og de nasjonale fagorganene for lærerutdanningene til et digitalt seminar om UHR-LUs innspill til Faglig råds arbeid med én felles rammeplan, med vekt på spørsmålet om mulige inndelinger i underkapitler rettet mot ulike kontekster som lærere utdannes til. Seminaret inkluderte en første drøfting og deling av tanker om prinsipper på inndeling av underkapitler på bakgrunn av oppdraget som Faglig råd for lærerutdanning har fått. Det foreliggende innspillet er basert på diskusjonen i seminaret, UHR-LUs tidligere innspill til prosessen om overordnet styring, samt behandlingen i UHR-LU sak 25/09.

Generell tilbakemelding

UHR-Lærerutdanning vil understreke at lærerutdanning er og skal være forskningsbasert og profesjonsrettet universitets- og høyskoleutdanning. Lærerutdanninger på masternivå må gi grunnlag for opptak på ph.d.-utdanning.

Innledningsvis vil UHR-LU fremheve at intensjonen med å utforme én felles forskriftsfestet rammeplan med underkapitler er å gjøre rammeplanstyringen av lærerutdanningene mer overordnet, slik at lærerutdanningene får mer autonomi. [Ekspertgruppen om styring sin avsluttende rapport](#) sier at prinsippet er at lovfesting av nasjonale standarder kun bør skje når a) det er avgjørende for å nå målene for lærerutdanningene og b) standardene er knyttet til likeverdighetshensyn.

Formålet med [oppdraget til Faglig råd for Lærerutdanning 2025](#) er å operasjonalisere hovedanbefalingene til ekspertgruppen om styring. På denne bakgrunn har UHR-LU i dette innspillet løftet frem noen hovedanbefalinger fra ekspertgruppen, og beskrevet hvordan disse kan utformes i en felles rammeplan, samt reist noen sentrale spørsmål som bør avklares.

Ekspertgruppen vektlegger at en felles rammeplan blant annet skal løfte frem felles formål, kompetanser og kunnskapsområder, samt angi krav om praksis og samspill med arbeidslivet. De peker også på at ved siden av å regulere innhold og struktur har rammeplaner for profesjonsutdanningene en konstituerende funksjon ved å definere profesjonsroller, i dette tilfelle lærerrollen og -profesjonen.

UHR-LU mener det er viktig at en felles rammeplan skiller tydelig mellom prinsipper og regler, og at en sjangerbevisst rammeplan som utviser tillit til faglig skjønn, i liten grad standardiserer gjennom regler.

Vi tillater oss å minne om at selv om rammeplanen skal bli mer overordnet, er det en rekke andre styringsvirkemidler som bidrar til regulering av lærerutdanningene. Forhold som er regulert i UH-loven med tilhørende forskrifter og i nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring trenger ikke gjentas i rammeplanen, og det må vurderes hvorvidt det er nødvendig å regulere mer enn det som allerede er regulert i dette lovgrunnlaget.

Faglig råds oppdrag punkt 1

Når det gjelder spørsmålet om oppbygging av hoveddel, anbefaler ekspertgruppen at den inkluderer følgende:

- fellesverdier og kjernekompetanser som gjelder alle lærere
- virkeområde
- formål
- institusjonalisering av partnerskap skoleeier/barnehageeier for samarbeid om utforming av utdanningsprogrammene, studentenes læringsaktivitet i ulike kontekster, FoU og barnehage-/skoleutvikling, organiseringen av praksisstudiet, kunnskaps- og erfaringsoppsummeringer og felles kunnskapsutvikling
- en generell bestemmelse om praksis som en tolkningsramme for mer spesifikke bestemmelser om praksis, som legges til underkapitlene
- henvisning til nasjonale retningslinjer for lærerutdanning som et informativt virkemiddel og et felles kunnskapsgrunnlag for lærerutdanningenes arbeid med studieplaner
- struktur og progresjon
- bestemmelse om innpass av tidligere utdanning

Når det gjelder inndeling av underkapitler og mal for underkapitlene, skriver ekspertgruppen at det vil være nødvendig med noen spesielle reguleringer rettet mot ulike lærerutdanninger, og at disse bør inndeles etter en logikk som ikke skaper nye og utilsiktede føringer. Dette kan enten være en logikk som definerer lærerutdanningsprogrammene skal utformes, eller en logikk som bruker en faktor lærerutdanningene må styre etter (f.eks. barnehageloven og forskrift til opplæringsloven). Spesielle reguleringer kan gjelde omfang av praksis, krav til spesiell fordypning innenfor fag/kunnskapsområder, fagdidaktikk og pedagogikk, samt at fagsammensetningen i de ulike programmene må kvalifisere for tilsetting på ulike

utdanningsnivå. Ekspertgruppen peker på fire mulige inndelinger i sin avsluttende rapport (kapittel 6): lengde, virksomhetsorientering, lærerrollen og lovverket.

Ekspertgruppen anbefaler underkapitler som ivaretar trinnspesifikke behov, men påpeker at kapittelinnndelingen ikke bør følge dagens oppdeling i elleve rammeplaner (s. 123).

Ekspertgruppen vurderer inndeling etter lovverket som den mest hensiktsmessige inndelingen (s. 114ff). Dette juridisk orienterte alternativet innebærer å dele opp etter barnehageloven og opplæringsloven og basere kapittelinnndelingen på de forskjellige nivåene med tilsetningskrav i barnehageloven §24 og §25 og forskrift til opplæringslova §14-2 - §14-4. Det vil resultere i seks forskjellige underkapitler: barnehagen, 1.-4. årstrinn, 5.-7. årstrinn, ungdomstrinnet, studieforbereidende fag i den videregående skolen og yrkesfag i videregående skolen.

Mulige inndelinger i underkapitler rettet mot ulike kontekster som lærere utdannes til, var tema for UHR-Lærerutdannings seminar 12. mai 2025. I seminaret ble det foreslått en femte mulig inndeling: Integrerte lærerutdanningsprogrammer på den ene siden der praksis er integrert i fagene gjennom utdanningen (dagens GLU, BLU, lektor, yrkesfaglærerutdanning, LUPE) og tilleggsutdanninger på den andre (dagens PPU-A, PPU-Y, toårige integrerte masterprogrammer med PPU). En begrunnelse for dette forslaget var at tilleggsutdanninger vil gi andre behov mtp. regulering av praksis enn integrerte lærerutdanninger.

I seminaret var det flere som påpekte at virksomhetsorientering og type lærerrolle ser ut til å bli relativt like som styrende faktorer, og at lengde er den minst aktuelle inndelingen. Inndelingen i hht. lovverket ble vurdert som den minst kompliserte faktoren, og samtidig den som er mest lik nåværende inndeling. Det kom også frem at mange er opptatt av at inndelingen i underkapitler må gi mulighet for mobilitet mellom ulike lærerutdanningsprogram, og det ble vektlagt at de ulike lærerrollene og konteksten det utdannes til må tydeliggjøres i underkapitlene, slik at sluttkompetansen til kandidatene er tydelig for studenter og arbeidsgivere.

Konklusjon fra UHR-Lærerutdanning:

UHR-Lærerutdanning støtter ekspertgruppens anbefaling når det gjelder oppbygging av rammeplanens hoveddel. Vi støtter forslaget om at rammeplanen bør ha formål, og at læringsutbytteformuleringene utformes i programplanene. Et spørsmål er imidlertid om det er behov for både generelle kompetansemål, kunnskapsområder og kompetansekrav, eller om det er tilstrekkelig med ett nivå i tillegg til formål. Færre målnivåer vil bidra til å gjøre rammeplanen mer overordnet.

Vi støtter også en inndeling i seks underkapitler/kategorier etter alderstrinn: barnehage, 1.-4. trinn, 5.-7. trinn, ungdomstrinnet, studieforbereidende fag og yrkesfag. Denne kapittelinnndelingen gir god sammenheng i lovverket som styrer lærerutdanningene, fordi den blir justert etter andre forpliktende forskrifter i det juridiske omlandet. Inndeling etter lovverket synliggjør også at det finnes viktige forskjeller mellom de ulike kontekstene man utdanner lærere til, som igjen får konsekvenser for kompetansen som trengs i den enkelte kontekst. Betydningen av læreres særegne kompetanse knyttet til barnehagebarns og elevers utvikling og læring på ulike aldersnivå/trinn i skolen, blir tydeliggjort.

Denne inndelingen åpner for at institusjonene kan utforme studieprogram på tvers av underkapitlene, gitt at de ivaretar de trinnspesifikke reguleringene. Slik kan institusjonene tilby både lærerutdanninger som dekker bredt og i dybden.

Når det gjelder malen for underkapitlene må den spesifisere noen reguleringer som sikrer kvalitet i lærerutdanning og læreryrket. UHR-LU anbefaler at følgende tema reguleres i underkapitlene for å møte trinnsesifikke behov:

- Omtale av praksis
- Krav til spesiell fordypning innenfor fag/kunnskapsområder, fagdidaktikk og pedagogikk
- Fagsammensetning i de ulike programmene må kvalifisere for tilsetning på ulike skoletrinn

Innretningen mot alderstrinn vil bidra til at kapitlene tydelig må beskrive forskjeller i kompetansebehov i barnehage og skole. Samtidig må underkapitlene presisere krav for utforming av utdanningene slik at de kvalifiserer for ansettelse og undervisning.

UHR-LU merker seg at Faglig råds mandat fremhever at underkapitlene med kompetansekrav rettet mot de ulike kontekstene skal holdes på samme nivå i det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket som i dag (Forutsetninger, punkt 6).

UHR-LU trekker frem følgende spørsmål som bør avklares i Faglig råds arbeid med en felles rammeplan:

- Kulturskolen som kontekst noen lærerutdanninger utdanner til, hvordan kan dens rolle forstås inn i en felles rammeplan?
- Livslang læring – hvordan kan dette inkluderes som eksplisitt begrep i en felles rammeplan for grunnutdanningene?
- Gitt at den nye rammeplanen formes i tråd med ekspertgruppens anbefaling om en inndeling i underkapitler etter lovverket, vil det ikke lenger være direkte samsvar mellom den enkelte forskrift og den enkelte lærerutdanning. Hvordan kan man da ivareta hensynet til at det bør være tydelig for arbeidsgivere og studiesøkende over hele landet hvilke utdanninger som utdanner for samme kontekst? Hva skal utdanningene kalles?

Faglig råds oppdrag punkt 2

Læringsutbyttebeskrivelser er et sentralt element i det overordnede og politiske initiativet for kvalitetsforbedring i høyere utdanning. Etter innføringen av Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring (NKR) i 2011, skal studieprogram og emner i norsk høyere utdanning beskrives i form av læringsutbyttebeskrivelser. For lærerutdanningene er det i dag nedfelt læringsutbyttebeskrivelser på tre nivåer – i NKR, i rammeplan, og i studieprogrammene. Dette gir mange nivåer med læringsutbyttebeskrivelser, og man kan tenke seg at det ikke bidrar til faglig handlingsrom og autonomi for fagmiljøene i utformingen av programmene, jf. NIFUs kunnskapsoppsummering [*Bruken av læringsutbyttebeskrivelser. En kunnskapsoppsummering \(2022\)*](#).

Ekspertgruppen om styring konkluderer med at rammeplanen ikke skal inkludere læringsutbyttebeskrivelser, men at det profesjonsfaglige innholdet i dagens læringsutbyttebeskrivelser erstattes med generelle kompetansemål og kunnskapsområder i hoveddelen og innholdet i underkapitlene.

Når det gjelder praksis, er et sentralt spørsmål hva ved praksis i lærerutdanningene som bør reguleres i rammeplan. Hva skal reguleres i en rammeplan som definerer forpliktelser og ansvarsområder, og hva kan mer hensiktsmessig bli tematisert i informative virkemidler som

inviterer til utforskning og refleksjon og er rettet mot å fremme gode vurderinger og utvikle kunnskapsgrunnlaget, som for eksempel nasjonale retningslinjer for lærerutdanningene og nasjonale veiledninger som aktører involvert i lærerutdanning, skole og barnehage blir enige om? Praksis er en sentral og viktig læringsarena som krever trygge og gode betingelser. Mer overordnet styring gir anledning til å utforske mulighetsrommet mer, og tenke nytt om ulike praksisformer, jf. [Faglig råds arbeid med et utvidet praksisbegrep](#). Samtidig er det viktig å sikre at praksis blir ivare tatt i alle utdanninger.

Ekspertgruppen anbefaler at rammeplanen i fellesdelen institusjonaliserer partnerskap med skoleeier/barnehageeier for samarbeid om utforming av utdanningsprogrammene (studiedesign og organisering), studentenes læringsaktivitet i ulike kontekster, FoU og barnehage-/skoleutvikling, organiseringen av praksisstudiet, kunnskaps- og erfaringsoppsummeringer og felles kunnskapsutvikling. Utdyping av praksis bør reguleres i underkapitlene.

Konklusjon fra UHR-Lærerutdanning:

UHR-LU støtter ekspertgruppens anbefaling om at konkretisering av kompetansemål som tidligere ble gitt i læringsutbyttebeskrivelser, nå overlates til den enkelte lærerutdanningsinstitusjon i samarbeid med profesjonsfeltet.

Nivåene i NKR kan reguleres i underkapitlene. Det er viktig at det reguleres, slik at man tydeliggjør at lærerutdanningene med master skal videreføres på nåværende nivå i NKR.

Når det gjelder praksis, mener UHR-LU at følgende bør reguleres i rammeplan:

Omfang av praksis i uker eller dager bør reguleres i rammeplanen. Det bør også rammeplanfestes at praksis skal være veiledet og variert.

UHR-LU mener at fordeling av praksis over flere år i utdanningsprogrammene bør være et prinsipp i rammeplanen, sammen med prinsipper for praksis som helhet, progresjon og sammenheng.

Når det gjelder vurdering av praksis, peker UHR-LU på at et krav om at all praksis skal være vurdert, kan komme i motsetning til et perspektiv på praksis som en utforskende læringsaktivitet med rom for studentens prøving, feiling og refleksjon, som en viktig del av kvalitet i praksisstudiet. Et spørsmål er derfor om vurdering av praksis kan skrives inn i rammeplanen på en måte som synliggjør praksis som læringsaktivitet som ikke til enhver tid er vurdert.

For øvrig anbefaler UHR-LU at praksisbegrepet omtales og brukes slik i rammeplanen at institusjonene gis mulighet til å tenke nytt om mulige praksisformer, jf. mandatet.

Faglig råds oppdrag punkt 3

Overgangen til felles rammeplan handler i perspektivet fra ekspertgruppen om å gi mangfoldet av lærerutdanninger og lærerroller et styringsdokument som fremhever viktige fellesverdier og felleskompetanser. En rammeplan kan slik bidra til at lærerprofesjonens fellesskap styrkes, og dette kan særlig bli synliggjort i rammeplanens hoveddel.

En felles rammeplan kan angi noen sentrale kvalitetshensyn og minimumsstandarder som sikrer likeverd på tross av ulikhet. I sin avsluttende rapport anbefaler ekspertgruppen at rammeplanen

beskriver virkeområde, formål og generelle kompetansemål, kunnskapsområder og kompetansekrav (kapittel 6).

Konklusjon fra UHR-Lærerutdanning:

Vi viser til dokumentet [fellestekst-for-retningslinjene-for-alle-typer-av-lærerutdanning-oppdateret-15022023.pdf](#) som et utgangspunkt for en beskrivelse av fellesverdier og felleskompetanser for alle lærerutdanningene, i tillegg til formålsbeskrivelsene og verdiene som allerede er beskrevet i dagens rammeplaner. Vi vil også vise til beskrivelser som finnes i ekspertgruppers rapport om hhv. lærerrollen og barnehagelærerrollen, der kjerneelementer i lærerens kompetanse blant annet beskrives.

UHR-LU vil særlig trekke fram forskningsbasering og danning som sentrale forhold som lærerutdanningen skal være basert på. Høyere utdanning og forskning skal bidra til å utvikle selvstendig tenkende, åpne, kunnskapsorienterte og emosjonelt modne mennesker som deltar i demokratiet og tar samfunnsansvar. Særlig viktig kompetanse i tillegg til pedagogisk og didaktisk kompetanse, er relasjonskompetanse, endringskompetanse, lederkompetanse, som samtidig er forutsetninger for å bygge faglig autonomi, profesjonsidentitet og -tilhørighet.

Når det gjelder verdigrunnlag, viser vi til barnehageloven, opplæringsloven, menneskerettighetene og fellestekst for retningslinjene for lærerutdanningene. Framtidas lærere skal selv skape arenaer og myndiggjøre elevers/barns demokratisk deltakelse og forståelse, bærekraft, mangfold, likestilling og inkludering, folkehelse og livsmestring. Den samiske kulturarven og kulturarven til de nasjonale minoritetene er en del av kulturarven i Norge. Lærerutdanningene skal formidle kunnskap om det samiske urfolkets og de nasjonale minoritetenes historie, kultur, samfunnsliv og rettigheter.